

"O nee, een zomerjurk? Daar ben ik nog helemaal niet aan toe!" Kent u die uitdrukking? Vast niet. Ik herinner het me nog goed van vroeger. Vóór Pasen was er niet alleen aandacht voor het lijdensverhaal. Ook kwamen in het ontluikende voorjaar de mattenklopper, ragebol en zwabber tevoorschijn. Alles in huis werd gelucht. De meubels werden in de was gezet, kussens en kleden geklopt, gordijnen gereinigd, de kasten leeggehaald, schoongemaakt en weer ingericht. Het was de tijd van de 'grote schoonmaak!' En weer of geen weer, met Pasen vond de apotheose plaats: de zomerklereen gingen aan! Je was er immers echt wél aan toe!

"O nee toch, sneeuw? Daar ben ik nog helemaal niet aan een toe!" Die verzuchting ken je natuurlijk wél en daarmee wordt de essentie van die uitdrukking helder: het is de wens, het verlangen om iets uit te stellen, iets tegen te houden: "ik ben er nog niet aan toe!" Er is een breed scala aan gedragsalternatieven dat past bij dit excuus zoals kop-pigheid, gebrek aan moed, onverschilligheid, niet zelden de weigering om moreel noodzakelijk gedrag te laten zien – *Ik ben er nog niet aan toe.* Het is van alle tijden.

Dat was in 1955 ook zo. Segregatie tussen rassen was in de Verenigde Staten gewoon. Er waren veel Amerikanen die er *nog niet aan toe waren* om in verzet te komen. Alleen een machteloze vrouw was er wél aan toe. Rosa Parks zat in een bus in Montgomery,

Alabama. De buschauffeur vroeg haar om haar stoel aan een blanke man te geven. Parks, een zwarte naaister, pleegde verzet: ze weigerde. Ze kreeg een boete van \$10 maar weigerde te betalen, werd gearresteerd en berecht. De rechtszaak belandde uiteindelijk bij het Amerikaanse Hooggerechtshof. Inmiddels was het 'kleine verzet' van een vrouw zonder aanzien en macht uitgegroeid tot de geweldloze 'Montgomery-busboycot', geleid door Martin Luther King. Het busbe-

drijf dreigde failliet te gaan en schafte daarom de scheiding van blanken en zwarten af. Uiteindelijk verklaarde het Hooggerechtshof de scheiding tussen blanken en zwarten ongrondwettig. Was Rosa Parks dapper? Ze deed wat ze moest doen, zei ze daarvan later. In 1996 kreeg Rosa Parks de Presidential Medal of Freedom, de hoogste burgerlijke onderscheiding van de Verenigde Staten. Na haar overlijden werd ze, als eerste vrouw ooit, opgebaard in de Rotunda van het Capitool.

Waren we er in 1981 aan toe? Velen blijkbaar wel. Was de – met zijn meer dan 400.000 deelnemers – toen grootste demonstratie die ooit in Nederland werd gehouden dagdromerij? Zeker niet. Miljoenen mensen in Europa protesteerden tegen de enorme uitbreiding van het nucleaire wapenarsenaal die toen gaande was. Er was de hoop én verwachting dat een massaal burgerlijk verzet zou kunnen leiden tot een gezamenlijk veiligheidssysteem over de grenzen van de Koude Oorlog heen. Helaas, mét die toen levende hoop sloeg ook bij meniggeen – burgers én politici – de naïviteit toe. Wie ziet wat de verschrikkelijke barbarij van Russische soldaten in Oekraïne nu teweegbrengt, moet toch wel met afkeer kijken naar een ongekend naïeve affiche van één van de actiegroepen uit de tijd.

Ik schetste hiervoor twee gedragsalternatieven als antwoord op moreel discutabele of onaantvaardbare feiten. Wat is het verschil tussen een *naïef antwoord op immorele feiten* en *er nog niet aan toe zijn om immorele feiten aan de kaak te stellen*? In béde gevallen blijft de status quo van de heersende feiten bestaan. De mensen die er nog niet aan toe zijn hebben vaak twee argumenten om hun gedrag te legitimeren:

* *De lieve vrede* of "*we moeten vooral in gesprek blijven?!*" Legitimeert het blijven pra-

ten (als dat al gebeurt) het laten voortbestaan van wat moreel niet goed is?

* *Het helpt tóch niet!* Maar moet je zeker zijn van de goede afloop om je in te zetten voor een goede zaak? Stel je voor dat Rosa Parks zo gedacht had.

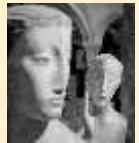
Waarom blijven zoveel onacceptabele feiten zoals ze zijn? We zijn er blijkbaar niet aan toe, we vinden het wel goed zo. Ik licht er twee onderwerpen uit die mij zeer aan het hart gaan en maar niet opschieten. Centraal thema: KANSENGELIJKHEID.

“Vijf voor twaalf in het onderwijs”

Het eerste thema: Het is vijf voor twaalf, zo schrijft de Inspectie al jaren over het basisonderwijs, het holt achteruit. Er zijn steeds grotere leerachterstanden bij de basisvakken rekenen, taal, schrijven en burgerschapskunde, maar er gebeurt nauwelijks iets. De kansongelijkheid in het onderwijs maakt het nog erger. Zo meldt de Rekenkamer: kinderen in Amsterdam met werkende, hoogopgeleide, autochtone ouders hebben 67% kans op een geslaagde schoolcarrière, leeftijdgenoten uit een minima-gezin 54%, en als deze ook nog van niet-westerse afkomst zijn is dat nog maar 35%. Overheden zijn daarvoor verantwoordelijk maar hebben blijkbaar een schop onder de kont nodig van burgers. (Verenigingen van) ouders en docenten, medezeggenschapsraden, bestuurders, bedrijven kunnen die collectieve schop geven. *Waarom zijn ze er nog niet aan toe?* Het kan anders! Soms pakken individuele scholen met veel succes de handschoen op! Marjolein Moorman, de in het chique Wassenaar opgegroeide wethouder in Amsterdam, is er ook aan toe. Lees haar toespraak [Een oneerlijke wedstrijd](#). Zij voegt de daad bij haar woord.

“Voor God telt elk mens even zwaar”

...maar voor kerkmensen nogal eens niet.¹ Het tweede thema. Vrouwen krijgen gelukkig steeds meer kansen op een ontwikkeling die recht doet aan hun talenten. Maar juist in kerken is seksisme jegens en achterstelling en segregatie van vrouwen aan de orde van de dag. Van de vrouwelijke predikanten wordt 25% ongewenst intiem benaderd, 90% voelt zich ongelijk behandeld.¹ In menige orthodox-protestantse en in de rooms-katholieke kerkgemeenschap is het nog erger: daar worden vrouwen ronduit gediscrimineerd, voor hen geen ambt, geen preekstoel! Maar dan zijn er nu zeker acht eigenzinnige chr. gereformeerde kerkgemeenschappen als in Zwolle, Lelystad, Arnhem die – soms al vanaf het begin van deze eeuw – vrouwen wel de kerkelijke ambten laten vervullen en dat nu (gaan) formaliseren. Ze laten zich niet meer door een synode tegen houden. *Ze zijn er nu echt aan toe.*²

We kunnen natuurlijk bij elk (moreel) probleem blijven wachten: ik ben er nog niet aan toe... Maar steeds meer vrouwen en mannen zijn er aan toe om de macht van (vooral) mannen die kansenongelijkheid, discriminatie, seksisme gedogen, legitimeren of veroorzaken niet meer te accepteren.

We kunnen veel bereiken als we ophouden met er nog niet aan toe te zijn. Als ik naar mezelf kijk... met mijn bijna 79 levensjaren behoor ik tot de oude garde, die mogelijk niet meer zo lang kan zeggen er nog niet aan toe te zijn. Klein verzet kan tot grote verandering leiden – zo leerde Rosa Parks mij. En van Franz Kafka leerde ik dat er één moment is waarop mijn héle leven is te overzien. Dan kan de balans worden opgemaakt en wordt duidelijk wie ik als mens ben geweest. Wachten kan dan niet meer, ook als ik er nog niet aan toe zou zijn.

Je ziet hierboven de *Annunciazione* (Aankondiging) van Hermann Joseph Runggaldier (zie foto blog 180), nu vanuit een andere gezichtshoek. Maar het is wel dezelfde Maria, een vrouw die er in de bijbel wél toe deed.

1. Nederlands Dagblad, 11 juni 2021

2. De Stentor, 16-04: “Plaats van de vrouw doet de kerk kraken.” Trouw, 19-04: “Wij gaan de vrouwen never nooit meer uit de kerkenraad zetten.”

Muziek 1. Ave Maria, lied van Franz Schubert, [hier](#) hoor je een cello en piano – vol verwachting!

2. Het Land van de Toekomst van Jules de Corte, [hier](#) vertolkt door Thomas Oliemans (zang) en Bert van den Brink (piano). Het is niet toevallig dat De Corte zijn lied begint met het symbool van de duiven, indachtig het verhaal van Noach en de ark en het recitatief “Am Abend da es kühle war” uit de Matthäus Passion.